

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיועו של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פקודי תשס"ח

פרשת שבוע

שקלים של התחדשות

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

מנהג כל קהילות ישראל לקרא בשבת שקלים, את ההפטרה העוסקת במגבית שערכו יהוידע הכהן הגדול ותלמידו הצעיר - יהואש מלך יהודה. מגבית זו שימשה לחיזוק בדק הבית של המקדש.

ננסה לבאר הפעם מה פשרה של מגבית מיוחדת זו? והרי בכל שנה משמיעים על השקלים! הנוהגים על פי פסקי מרן ה"בית יוסף" מתחילים את ההפטרה מן הפסוק:

"וַיִּכְרֹת יְהוֹשָׁפָט אֶת הַבְּרִית בֵּין יִקְנֹק וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם לְהָיוֹת לָעָם לִיקְנֹק וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם" (מלכים ב' א' יז).
ננסה לבאר גם, מדוע נצרכה כריתת ברית זו, דווקא עם המלכנו של יהואש בן השבע, כנזכר בפסוק הפותח את ההפטרה למנהג הפוסקים כרמ"א?
כמה פסוקים קודם לכן מצינו:

"וַיֵּצֵא אֶת בֶּן הַמֶּלֶךְ וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הַנֶּזֶר וְאֶת הַעֲדוֹת וַיִּמְשְׁחֻהוּ וַיִּכּוּ כָף וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ: וַתִּשְׁמַע עֲתָלְיָה אֶת קוֹל הַרְצִין הָעָם וַתִּבְאֵא אֶל הָעָם בֵּית יִקְנֹק: וַתֵּרָא וְהִנֵּה הַמֶּלֶךְ עֹמֵד עַל הָעֲמוּד כַּמִּשְׁפָּט וְהַשָּׂרִים וְהַחֲצִצְרוֹת אֶל הַמֶּלֶךְ וְכָל עַם הָאָרֶץ שָׂמַח וַתִּקַּע בַּחֲצִצְרוֹת וַתִּקְרַע עֲתָלְיָה אֶת בְּגָדֶיהָ וַתִּקְרָא קֶשֶׁר קֶשֶׁר" (שם יב-יד).
יהואש היה בנו של אחזיה. אחזיה היה בנם של יהורם מלך יהודה ועתליה בת עמרי מלך ישראל. כל הנזכרים נקשרים למעשי רצח פוליטיים של חפים מפשע. יהורם רצח את כל אחיו, בניו של יהושפט מלך יהודה הצדיק (דברי הימים ב' כ"א ד). לאחר שיהוא מלך ישראל הרג את אחזיהו, ניסתה עתליה לחסל כל זכר לבית דוד:
"וַעֲתָלְיָהוּ אִם אֲחִזְיָהוּ רָאָתָה כִּי מֵת בָּנָה וַתִּקַּם וַתִּדְבַר אֶת כָּל זֵרַע הַמַּמְלָכָה לְבֵית יְהוּדָה" (שם כ"ב י).

יהואש הצעיר ניצל בזכות תושיתה של יהושבעת אשת יהוידע הכהן הגדול וכך הובטח המשך קיומו של בית דוד. המצב הרוחני במקביל גם היה בשפל המדרגה. יהורם "עזב את יקנוק אלהי אבותיו: גם הוא עשה במוות בקרי יהודה וניזן את יִשְׁבִי רוּשָׁלַם וַיִּדַּח אֶת יְהוּדָה" (שם כ"א י-יא).
בנו אחזיה "גם הוא הלך בדרך בית אחאב כי אמו היתה יועצתו להרשיע: ויעש הרע בעיני יקנוק בבית אחאב" (שם כ"ב ג-ד).

חז"ל מוסיפים על הכתוב ומלמדים אותנו:

"אמר רבי לוי: שהיה קודר אזכרות, וכותב עבודה זרה תחתיהן" (סנהדרין קב ע"ב).

כלומר שהיה מחליף בכל ספרי התורה שהיו ברשותו, את השמות הקדושים בשמות של עבודה זרה, ר"ל. אנו יכולים רק לדמיין לעצמנו מה רבה הייתה ההזנחה בבית ד' אחרי שני דורות ומעלה, של מנהיגים שכאלה.

פרשת שקלים היא ההכרזה על שנה חדשה של התחדשות רוחנית, חקלאית ופיזית עם בא האביב. ההפטרה שלנו מספרת על אביב חדש ועל התחדשות של שני המוסדות הרוחניים החשובים ביותר של עמנו, בית המקדש ומלכות בית דוד. עם הכרזת המרד מעמיד יהוידע את הנסיך הצעיר על עמוד ההכרזה ומכריז שתי הכרזות. אני מחדש את מלכות בית דוד ואני מחדש את הברית בין הקב"ה, המלך והעם. ברית של נאמנות בין שלשלת המרכיבים "בין יקנוק ובין המלך ובין העם". הקב"ה יצמיח קרן לדוד, העם יהיה נאמן למלך, המלך והעם יעבדו את ד'.

עכשיו הזמן להשמיע על השקלים, במגבית מיוחדת כדי לשפץ את המקדש שהוזנח מאז מות יהושפט. (נזכיר בסוגריים, כי מעז יצא מתוק, עזיבת ד' והפניה אל האלילים היא שאפשרה להחביא את יהואש התינוק שנלקח מערמת המומתים, בעליה מעל קדש הקדשים, בתוך המקדש העזוב (רש"י).

הבה ננצל את בא האביב, נשמיע על השקלים, נכריז על התחדשות הן של המערכות הרוחניות שלנו והן של המערכות השלטוניות.

נתפלל כי נזכה בקרוב להחזרת השלטון וההנהגה לתלמידיו של דוד המלך ולבנין המקדש הן הלאומי והן האישי בבחינת: "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכָם" (שמות כ"ה ב-ח).

ERETZ HEMDAH

5 Ha-Mem Gimmel St. P.O.B 36236 Jerusalem 91360

Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il

ארץ חמדה ע"ר

רח' המ"ג 5 ת.ד. 36236 ירושלים 91360

טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

web-site: www.eretzhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

משפט והלכה - משפטי שאול / הלכה פסוקה

"משפט והלכה בישראל" – בית הדין לענייני ממונות שליד "ארץ חמדה".

לפניות לבית הדין התקשרו ל"ארץ חמדה": 02-5371485, פקס 02-5379626 או דוא"ל beitdin@eretzhemdah.org
במדור זה אנו מביאים פסקי הלכה מתומצתים של בתי דין לענייני ממונות.

פסקי הדין המפורסמים ב'הלכה פסוקה', אינם מבטאים את עמדת בית הדין 'משפט והלכה בישראל' כמו כן אין לראות בפרסומם משום ייעוץ הלכתי או משפטי. מטרת פרסומם היא לעורר דיון הלכתי בין הקוראים.

פסק דין: חתימה על כתובה בנוסח של עדה אחרת / בית הדין הרבני הגדול

עורך: הרב יואב שטרנברג

תיאור המקרה: שני הצדדים הם זוג נשוי. עקב סכסוך מתמשך בין הצדדים, הם חיים בנפרד.

התביעה: הבעל מבקש מבית הדין לפסוק שהם חייבים להתגרש.

תשובת הנתבעת: הנתבעת טוענת, שהבעל רוצה להתגרש משום שהוא רוצה להתחתן עם אשה אחרת, וטענה זו אינה יכולה לחייב אותה לקבל גט.

פסק הדין: בית הדין קבע ברוב דעות, שעל הזוג להתגרש.

הנימוקים: מנייתוח דברי הצדדים עלה, שהבעל אמנם טוען שאינו מסתדר עם האשה, אבל הוא הודה שאכן יש לו קשר עם אשה אחרת.

והנה, נחלקו הראשונים, אם אשה שאינה רוצה לחיות עם בעלה, יכולה לכפות אותו לגרש אותה. לדעת הרמב"ם (אישות פרק יד הלכה ח), היא יכולה לכפות אותו, ולדעת רבנו תם (כתובות סג: תוספות ד"ה אבל) אינה יכולה לכפות אותו, משום החשש שמא נתנה עיניה באחר.

בנדון דידן, לא האשה היא שטוענת 'מאיס עלי', אלא הבעל. אלא שעל פי מה שאמר הבעל, טענתו שרוצה להתגרש מהאשה משום שאיננו רוצה לחיות עמה סתם כך, חשודה בוודאי בסברא 'שמא נתן עיניו באחרת'. ואמנם, אילו היה מותר לבעל לשאת שתי נשים, לא היה חשש זה, וממילא השאלה היא, האם הבעל מחויב לחרם דרבנו גרשום האוסר לשאת שתי נשים.

לדעת הרב ישראל (דעת המיעוט), היות שהבעל חתם על כתובה אשכנזית, הרי התחייב במנהגי הנישואין של האשכנזים, ובכלל זה בחרם דרבנו גרשום. ואף שלא ידע על כך, ואיננו יודע להבדיל בין סוגי הכתובות השונים, אין הדבר גורע מהתחייבותו, שהרי סוף סוף חתם על הכתובה, והרי זה דומה למה שכתב השולחן ערוך (חושן משפט סימן מה סעיף ג):

הודאה בחתם ידו, והשטר בגופן של עובדי כוכבים, והדבר ברור שאינו יודע לקרות, ויש עדים שחתם עד שלא קראו, מכל מקום מתחייב הוא בכל מה שכתוב בו.

הרשב"א בתשובה (חלק א סי' אלף קנו) דן באשה שבכתובתה היתה כתובה תוספת מסוימת, שמשמעותה הפסד לאשה מול אחיה בסכסוך לגבי זכויות האשה בקרקע מסוימת. הרשב"א כותב, שאין בתוספת זו כדי להפסיד את האשה, אף שלכאורה בהסכמתה לקבל את הכתובה כפי שהיא כתובה יש משום הודאה בכל מה שכתוב שם, והוא נותן לכך שני טעמים:

א. מי שחותם על הכתובה הוא הבעל ולא האשה.

ב. אנו סהדי שאין האשה מרגשת במה שכתוב בכתובתה.

הטעם הראשון בוודאי שאינו שייך בנדון דידן, שהרי הבעל חתם על הכתובה. גם הטעם השני אינו שייך, כי מה שאמר הרשב"א מתייחס למקרה שבו הוא מדבר, כאשר לשון התוספת איננה הודאה מפורשת לחובתה של האשה, אלא רק עולה ממנה בעקיפין. אבל במקום שבו חובתו של החותם על השטר כתובה במפורש, אין אומרים שלא הרגיש במה שכתב.

נוסף על כך, המנהג הרווח בארץ הוא לקבל חרם דרבנו גרשום, וגם יוצאי ארצות שלא נהגו בזה, מתחננים על דעת המנהג המקובל.

לדעת הרב קאפח (דעת הרוב), חתימתו של הבעל אינה מחייבת אותו. לדעתו, העיקר של תשובת הרשב"א הוא, שבזמן החופה הבעל והאשה אינם מתעניינים בנוסח הכתובה, ובוודאי שרובא דרובא אינם מבינים כלל על מה הם חותמים. כך שלגבי כל עניין הנזכר בכתובה, קשה מאוד לומר שהבעל והאשה התחייבו בחתימתם. קל וחומר שלגבי עניין שאינו מפורש בכתובה, אלא רק קשור למנהג של קהילות הכותבים בכתובה, בוודאי שאין לומר שהבעל והאשה התייחסו למנהג בחתימתם על הכתובה.

הרב קאפח כתב, שברור גם, שבן עדה אחת שחתם על כתובה של עדה אחרת, לא היה מסכים להתחייב בגלל זאת למנהגי אותו עדה, וברור שלצדדים אין שום מושג אם יש להם כתובה אשכנזית או ספרדית, ומהי המשמעות של כתובה זו.

משפטי שאול

הוצאה מחודשת של הספר המכיל פסקי דין עקרוניים של מו"ר מרן הגאון הרב שאול ישראלי זצ"ל בשבתו בבית הדין הגדול בירושלים. בספר גם משא ומתן בנושאים אלה עם גדולי הדור. מחיר הספר 80 ₪ (לחץ לקניה)

"הלכה פסוקה" הינה יוזמה להפצת תקצירים של פסקי דין בענייני ממונות של בתי דין שונים בתוך "חמדת ימים" נפרסם כל שבוע פסק דין אחד.

גיליונות "הלכה פסוקה" ישלחו במייל אחת לשבועיים לכל המעוניין, ויכללו 3-4 פסקי דין.

להרשמה ולתגובות: halachapsuka@eretzhemdah.org

רוצים לחתום חוזה לפי ההלכה?

פנו אל: "משפט והלכה בישראל" טלפון: 02-5382710 פקס: 02-5379626 BEITDIN@ERETZHEMDAH.ORG

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ה)

ירושלים, ישראל
אייר תש"ס

Jerusalem, Israel

חיוב במזוזה בפתח שנוצר מעמודי תווך

שאלה

בזמן האחרון קנינו בית ישן וערכנו בו שיפוצים. הסלון היה בעבר 2 חדרים ועכשיו קיבלנו חדר גדול מאוד ע"י שבירת קיר. כיון שהחדר גדול נאלצנו לבנות עמודי תמיכה כולל קורות כדי לחזק את התקרה, האם אנו חייבים לשים מזוזות על עמודי התמיכה?

תשובה

ע"פ המציאות שתארת בשאלה, העמודים היוצרים את צורת הפתח בתוך החדר הגדול נועדו אך ורק לחיזוק התקרה לכן אין צורך במזוזות על העמודים¹.

¹ בגמרא (מנחות לג ע"ב) מצינו: "אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא, אכסדרה פטורה מן המזוזה לפי שאין לה פצימין, הא יש לה פצימין - חייב, לחיזוק תקרה הוא דעבידי, הכי קאמר, אע"פ שיש לה פצימין - פטורה, שאין עשויין אלא לחיזוק לתקרה. אמר אביי, חזינא להו לאיספלידי (אכסדרה) דבי מר דאית להו פצימי ולית להו מזוזתא, קסבר לחיזוק תקרה הוא דעבידו. וכן נפסק להלכה ברמב"ם (פ"ו מהל' מזוזה הל' ג) ובשו"ע (יו"ד סי' רפו סע' ו). ואע"פ שיש חובה במזוזה כאשר ישנה דופן רביעית לאכסדרה (לא לשיטת הרמב"ם), כאן יש מזוזות לפתחים החיצוניים, והשאלה היא על העמודים שבתוך החלל. לכן נראה שלא מבעי לשיטת הרמב"ם, שכל שאין דלת אין חיוב במזוזה, אלא גם לחולקים אין חיוב במזוזה כלל.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

שו"ת "במראה הבזק", חלקים א' - ו'

תשובות לשאלות מרבני הגולה. השאלות מבטאות את המצב מיוחד של קהילות ישראל בכל קצוות תבל בימינו אנו. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".
מחיר מבצע לששת הכרכים במקום 360 ₪ 300 ₪ (לחץ לקניה)